

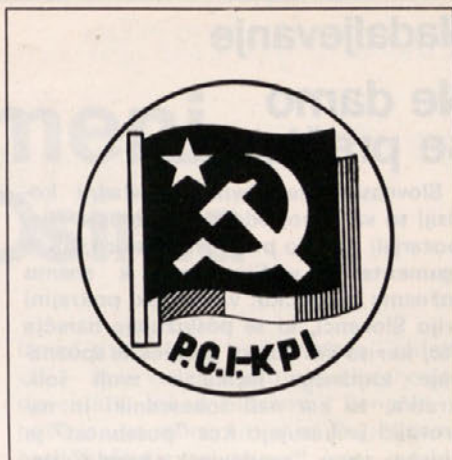
DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

Leto XXXI. - Štev. 3

TRST - 31. marca 1979

200 lir

Ob predlogu sredinskih in nacionalističnih sil

NE DAMO SE PREŠTEVATI

Postopoma, kakor strup, se med naše ljudi vsiljuje doslej neizrečena grožnja, ki nas spominja na Koroško in druge čase: preštevanje. Preštevanje, namreč, naše manjšine in vseh njenih pripadnikov.

Prav je, da povemo, kar se da najpreprosteje, kaj imajo nekateri krogi za bregom in kakšna so naša stališča s tem v zvezi.

Vprašanja preštevanja slovenske manjšine v Italiji ni doslej vzel nihče za resno. Občasno so nam s tem grozili, vendar so se na številke in odstotke sklicevali predvsem naši izraziti nasprotniki, ki so svoje trditve opremljali z ugotovitvami, kako nas je malo in kako nas zaradi tega sploh ni vredno zaščititi. Zanimivo pa je pri tem, da so naši nasprotniki redno zahajali v resno protislovje, ko so uporabljali še drugi argument, češ da za tako majhen odstotek zaščita ni potrebna, sicer pa bi se zgodilo, da bi manjšina, kljub številčni šibkosti "prevladala" nad večino. Ugriznili bi se za jezik, saj nam tako priznavajo, če že ne številčno, vsaj kakovostno premoč, katere resnici na ljubo nimamo, ker smo pač navadni ljudje z navadnimi kakovostnimi značilnostmi. Kvečjemu bi lahko rekli, da nas je dolgoletni boj za naše pravice nekoliko "obdelal in opilil". Je pa prav tako res, da smo v tem dolgoletnem boju utrpeli tudi žrtve, predvsem med šibkejšimi, ki so omagali.

Sedaj pa je vprašanje našega ugotavljanja prišlo na dan z vso silo. Zakaj? Začelo se je pravzaprav v trenutku, ko je vsem postalo jasno, da je napočil čas izbire. Nič več slepomišenja in igranja na dveh mizah, kot so to dosledno delali vsa povojna leta demokristjani. V Rimu je bila tudi ustanovljena posebna vladna komisija, ki naj bi "svetovala" vladi načela neke manjšinske zaščite. Znano je, kako smo Slovenci ocenili nastanek te komisije. Pravzaprav smo njeno ustanovitev zahtevali na srečanju z Andreottijem, pred dvema letoma. Mislili pa smo nekaj povsem drugega. Dejansko pa se je zgodilo, da je vlada oblikovala komisijo 21.

članov, v kateri je prvotno predvidela samo 2 predstavnika Slovencev. To število se je povzpelo na pet samo zaradi sklepa KPI in PSI, da imenujeta vanjo svoje slovenske člane in s tem izpopolnita manjšinsko zastopstvo. Ni pa nam doslej uspelo, da bi v komisiji bili Slovenci zastopani tudi glede na področja, kjer živimo.

Komisija dela sedaj že poldrugo leto. Devet mesecev je delala v okviru posebne delovne skupine, od decembra dalje pa se sestaja na plenarnih sejah. Zaradi zadržanja predstavnikov vlade, posameznih ministrstev in nekaterih strank je komisija izgubila veliko časa za "zbiranje gradiva o Slovencih" in za razprave, katerih namen ni bil toliko izdelava skupnih in načelnih stališč o najboljši možni zaščiti (za katero se je Italija obvezala z osimskim sporazumom), pač pa opravi neke vrste "inventuro" vseh možnih

ukrepov, od najnižjih do "strpno večjih". Najboljših rešitev ni bilo mogoče iskati, ker jih predstavniki določenih političnih sil niso marali iskati.

Kakor prikazen pa je delu te komisije stalno sledilo vprašanje Slovencev v videdmski pokrajini in, delno, vprašanje "večno italijanskih" mest - Trsta in Gorice. Skratka, vprašanje "globalnosti" zaščite iz teritorialnega vidika. Poudarjalo se je, da "ni jasno", ali živijo v videdmski pokrajini "pravi Slovenci" ali pa morda ne neki ljudje, katerim sicer nihče ne zanika "slovanskega, praslovanskega ali tudi slovenskega" izvora, niti dejstva, da se doma pogovarjajo v slovenskem narčju. Zanikajo pa jim značilnost manjšine, kakor predvsem povezanost Slovencev na Tržaškem in Goriškem. Kot če bi ne pripadali istemu narodu.

Stojan Spetič

(Nadaljevanje na 2. strani)

Okrogla miza v Gorici. Na sliki štiri člani vladne komisije: Aljoša Volčič (PSI), Albin Sirk (SSK), Stojan Spetič (KPI) in Karel Šiškovič (SKGZ).

Nadaljevanje

Ne damo se preštevati

Slovenski predstavniki v vladni komisiji so vztrajno, od prve do zadnje seje, opozarjali na zelo preprosto resnico, da te argumentacije vodijo samo k enemu možnemu zaključku: v videmski pokrajini živijo Slovenci, ki se poslužujejo narečja zato, ker so jim oblasti preprečile spoznavanje knjižnega jezika v svoji šoli. Skratka, to kar naši sobesedniki in nasprotniki prikazujejo kot "posebnost" je v bistvu samo "zgodovinska krivda" italijanskih oblasti (pred, med in po fašizmu), ki jo mora demokratična republika z zaščitnimi normami popraviti in odpraviti. Nasprotno, te argumentacije nas vodijo k prepričanju, da bi morala biti zaščita Slovencev v videmski pokrajini "intenzivnejša" prav zato, ker so bili izmed vseh najdlje izpostavljeni asimilacijskemu in raznarodovalnemu pritisku.

Nasprotniki naše zaščite, ali točneje, nasprotniki globalnosti so se pri svoji vnemi posluževali vsega, kar jim je prišlo pod roko. Med drugim tudi zloglasne ankete, ki jo je komisija izvedla tudi proti volji slovenskih predstavnikov, v 21 občinah Beneške Slovenije.

Resnici na ljubo pa moramo tudi povedati, da smo v komisiji ocenjevali rezultate te ankete kar se da objektivno. Predvsem smo ugotovili neizpodbitno dejstvo, da so organi predsedstva vlade natančno vedeli, kje živijo Slovenci, saj so izbrali tistih 21 občin videmske pokrajine, kjer naša manjšina živi. Ta seznam je torej prvi dokaz. Vsi, ki so na to anketo odgovorili, objektivno priznavajo, da na njihovem ozemlju živijo ljudje (v veliki večini), ki "uporabljajo jezik, ki ni italijanski". Kateri je, ta jezik, pa res ni treba dolgo ugibati, čeprav ga politiki (in ne znanstveniki) imenujejo tako ali drugače, v bistvu pa ne zanikajo, da je "slovenski, slovanski ali nekaj podobnega".

To so torej objektivni zaljučki, iz katerih jasno izhaja (ne glede na politične ocene, ki so jih demokrščanski občinski upravitelji beneškoslovenskih občin dodajali svojim odgovorom), da ozemljsko živi slovenska manjšina v 21 občinah videmske, 6 občinah na goriškem in vseh občinah na Tržaškem.

S tem bi torej problem teritorialnosti naše zaščite moral odpasti. V resnici pa je nasprotnikom globalne zaščite v vladni komisiji to služilo za nekakšno tezo o "vindišarstvu" nekaterih Slovencev, češ "objektivno" so Slovenci, videti pa je treba, ali se strinjajo z zaščito. Argument je sila šibel, saj bi bil v Italiji pravi zakonodajni kaos, če bi o vsakem zakonu preverjali, ali se prav vsi, do zadnjega, strinjajo z normativo, ki jo je odobril parlament. Pa niti za to ne gre. Znano je namreč, da italijanski politični sistem predvideva referendume o odpravljanju zakonov, izrecno pa prepoveduje referendume o temah, ki jih programsko določa ustava. Prav zaščita manjšina pa je ena izmed teh tem in je torej nikakor ni mogoče preverjati. Zaščitni zakon mora biti "na razpolago", torej namenjen vsem,

Beneška Slovenija: Debenje - med hišami

od posameznikov pa bo odvisno, ali se ga bodo posluževali ali ne. Druge poti ni.

Toda prav drugo pot iščejo nasprotniki naše globalne zaščite, ki so se najbrž zdržnili ob protislovenskih kampanjah na Tržaškem in v Vidmu. Očitno je, da so te kampanje nekemu prišle kot naročene, saj so našli "alibi" za zanikanje naših pravic in za nadaljnje izsiljevanje naše manjšine, oziroma izigravanje mednarodno sprejetih načel o najboljši možni zaščiti. Pri tem ni naključje, da se ponavljajo tudi pri nas oblike, kakršne so že spoznali koroški Slovenci. Pri njih je rovaril nacistični "Heimatdienst", pri nas pa razne "Liste za Trst" ali videmski Ciceri s svojimi pristaši. Bistvo se ne spreminja, posebno še, če upoštevamo, da so za argumente teh protislovenskih gonji prvi pokazali veliko občutljivost prav demokristjani in socialdemokrati, torej isti kot v Avstriji.

In iz avstrijskih izkušenj (a ne vseh) so pobrali tudi tezo, češ da je treba manjšino "ugotavljati", da bo država vedela, kje naj se izvaja zakon o zaščiti.

Ugotavljanje ali preštevanje, ki si ga nekateri zamišljajo nekako sredi leta 1981, ko bo v Italiji redno ljudsko štetje, naj bi doseglo vsaj tri cilje.

Prvič, služilo naj bi ugotavljanju števila in razsežnosti slovenske manjšine, oziroma njenega ozemlja.

Drugič, služilo naj bi opredelitvi odstotne prisotnosti Slovencev v mestih in posameznih občinah, nekako po stališču, da je avtomatična zaščita možna le tam, kjer obstaja visok odstotek manjšincev (recimo, 25%).

Tretjič, v videmski pokrajini, kjer je pritisk na manjšino zgodovinsko najmočnejši, naj bi izvedli nekakšno "izjavljanje" ljudi, kar naj bi dokazalo, da ljudje ne marajo zaščite, češ da so "Italiji zvesti" (v kar nihče nima pravice dvomiti).

Glavni cilj pa naj bi bila odložitev razprave o zakonski zaščiti še za nekaj let, kar naj bi potolažilo šoviniste raznega kova, ki so še posebno glasni v Vidmu in Trstu.

Vse to je, v takšni ali drugačni obliki,

prišlo do izraza v vladni komisiji. Vse to so slovenski predstavniki odločno zavrnilo in se pri tem sklicevali predvsem na znano in dosledno stališče, da je preštevanje ljudi nekaj "suhopravno statističnega" samo tedaj, ko je dana možnost svobodnega izražanja. To pa seveda ni mogoče pod pritiskom, niti tedaj, ko služi preštevanje drugemu cilju, kot je na primer izvajanju ali neizvajanju zaščitnega zakona, ki ga sploh še ni.

Preprosto, v nekaj besedah strjeno stališče, ki smo ga izrazili, se glasi: preštevanje (zgolj statistično) narodnostnih skupin je možno samo tedaj, ko so te že dolgo časa zaščitene in uživajo popolno enakopravnost, skratka, ko se je zdavnaj nehal nanje asimilacijski pritisk. Če bi to izrazili z datumom, bi lahko rekli, da bo preštevanje možno in, kdove, sprejemljivo, potem ko bo nekaj generacij Slovencev uživalo nemoteno globalno zaščito in vse razvojne pogoje. To pomeni, da v tem stoletju, preštevanje Slovencev odklanjamo in ga bomo kakorkoli preprečili. Koroška izkušnja je lahko vsem za zgled ali v oponim, kot se pač vzame.

Kaj nam je torej storiti? Slovenci enotno zavračamo vsak poskus oženja naših pravic in vsak poskus barantanja oblasti in sredinskih strank s šovinisti. Od sredinskih strank, ki na vse kriptlje za-trjujejo, da so demokratične, zahtevamo, naj se vendarle otresejo navlake zgodovinskih prastrahov pred zaščito manjšin in naj raje delajo za mir in prijateljsko sožitje ob vzhodni italijanski meji. Sicer prevzemamo nase težko odgovornost vsebinskega izničevanja dosežkov dolgih desetletij boja, ki so privedla do pogojev, v katerih je bil podpisan osimski sporazum.

Slovenci smo se v desetletjih boja za naše narodne pravice prekalili in naučili smo se ločevati prijatelje in naprotnike. To morajo vedeti vsi, ki nam danes nekaj vsiljujejo (pa čeprav v sladkimi besedah) in bi nas radi zvalili na limanice izsiljevanja, češ "vi se dajte preštevati, mi vam v zameno damo zaščitni zakon". Vedno smo bili pripravljeni na soočanje, toda o tem ne.

Prof. Pavel Petricig v videmskem pokrajinskem svetu:

«Operacija Ciceri» pomeni zastrupljanje ozračja Osima

V pokrajinskem svetu v Videmu je bila pred nedavnim zanimiva in tudi razgibana razprava o vprašanih slovenske in furlanske narodnostne skupnosti. V razpravi je sodeloval tudi svetovalec KPI tov. Pavel Petricig, ki je poznan tudi kot kulturni in politični delavec med Slovenci v videmski pokrajini. Iz njegovega govora povzema nekaj odlomkov in misli.

V prvem delu svoje razprave je tov. Petricig polemiziral s tistimi političnimi skupinami, ki nasprotujejo priznanju narodnostnih pravic Slovincem v videmski pokrajini in tistimi, ki še vedno vztrajajo pri trditvah, da Slovenci v Benečiji niso Slovenci temveč skupine, ki uporabljajo posebna narečja. Zanimivo je, da so tudi demokristjanski svetovalci v pokrajinskem svetu "zammrali" ko je tov. Petricig spregovoril nekaj besed v svoji materinščini. Dejal je: "... kot drugi, ki so se poslužili furlanskega jezika tudi jest izrabim priložnost in začnem svoj govor v slovenskem jeziku, četudi me v tej dvorani samo štirje lahko zastopijo... Danes je važen dan za slovensko narodno skupnost v Furlaniji in upam, da bomo lepo sodelovali za boljše življenje in za kulturni razvoj naše slovenske manjšine v deželi in posebnost v videmski pokrajini".

Toda ni bilo tako, kot je upal tov. Petricig, kajti mrmranje nekaterih svetovalcev je sledila prekinitve govora.

Seveda je tov. Petricig nadaljeval svoj govor v italijanskem jeziku.

Ko je polemiziral s tistimi, ki nasprotujejo priznanju pravic slovenski manjšini v Italiji je grajal tudi dnevnik "Il Piccolo", "Messaggero Veneto", in "Gazzettino", ki so polemiki proti slovenski manjšini namenili mnogo prostora ter pripomnil, da je tem časopisom "Corriere

della sera" dal pristno lekcijo poštene informacije. ("Corriere della sera" je pred nedavnim objavil objektivni zapis o položaju slovenske manjšine v videmski pokrajini).

Tov. Petricig se je zatem zaustavil pri objasnjevanju namena ki ga ima zbiranje podpisov za nekakšen referendum, ki naj bi "zbrisal" Slovence v videmski pokrajini. Kot je znano so pri zbiranju zadevnih podpisov zelo vneto pomagali tudi nekateri šovinistično nastrojeni aktivisti demokristjanske in socialdemokratske stranke. V tej kampanji so sodelovali tudi nekateri župani. Zatrejevali so namreč, da v videmski pokrajini ni pogoče govoriti o slovenski manjšini ker da te manjšine sploh ni, da pa je cela vrsta skupinic, ki govore najrazličnejša narečja in da zato ni mogoče uvesti slovenske šole in širjenja slovenske kulture v teh krajih.

Zatem je tov. Petricig dejal: "Sam predsednik vlade Andreotti je svojčas obljubil enotni slovenski delegaciji, ki se je z njim srečala, da stališča županov bodo prišla v poštev samo za poglobitev poznavanja problema in da bo vlada spoštovala načelo o celovitosti slovenske manjšine v Italiji in prilagajanju obstoječe stvarnosti".

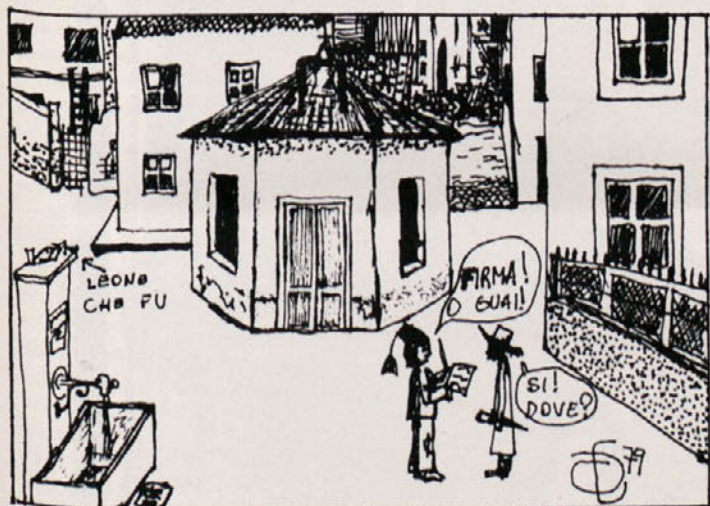
Neglede na vsebino in cilj poizvedovanja, ki ga je spodbudilo ministrstvo v zvezi s položajem v Benečiji, obstaja dejstvo, da je prav to speljalo vodo na mlin nacionalistov, kar je pokazala tudi "operacija Ciceri", ki se je začela preteklega novembra v Grmeku. Kdor živi v Nadiških dolinah ve, kako se je odvijala kampanja za zbiranje podpisov na peticijo, ve da je bila ta kampanja poverjena določenim kadrom socialdemokratov in Krščanske demokracije, da so mnogi

izmed tistih, ki so v tej kampanji sodelovali — in ki vselej nasprotujejo ustanovitvi slovenskih šol v Slovenski Benečiji — prišli iz vrst monarhistov in drugih desničarskih skupin.

"Tistim, ki so sprožili kampanjo za zbiranje podpisov na peticijo moramo jasno povedati — tako je poudaril govornik — da njihovo početje zastruplja ozračje, ki je bilo ustvarjeno s podpisom osimske pogodbe, da se ta akcija dajansko povezuje s podobno akcijo tržaških nacionalistov in da je ne le v protislovju z določili Osima temveč tudi v kričečem nasprotju z duhom konference v Helsinkih. Na ta način se torej skuša od daleč pogojevati državo, ki je podpisala pogodbo o dokončnih mejah ter obvezo, da zaščiti slovensko manjšino tako preko paktov, ki so bili svojčas sprejeti kakor tudi z notranjimi zakoni, torej na osnovi republiške ustave. In še več bi lahko rekli s tem v zvezi. Na tak način skušajo "internacionalizirati" zadevo, preprečiti nadaljni razvoj bilateralnih italijansko-jugoslovanskih pobud, tako na področju kulture kot na področju gospodarstva ter recipročnega iskanja interesov industrijske kooperacije, teritorialnega načrtovanja, kakor tudi izmenjav med ljubljansko in videmsko univerzo".

Tov. Petricig se je zaustavil tudi pri vsebini zlonamerne peticije in dejal, da je bila sestavljena na prefinjen način. Zato je prišlo do tega, da so jo nekateri podpisali v prepričanju, da podpisujejo za Italijo in njene meje, drugi so jo podpisali v veri, da gre za vprašanja slovenske šole, tretji pa so jo podpisali zaradi mržnje do Jugoslavije.

Priredil Mirko Kapelj

Noi siamo onesti e democratici! raccogliamo firme contro il ba bau

(Po "Novem Matajurju")

Nadaljevanje

"Operacija Ciceri"

Zaradi zmede, to je treba poudariti, so slovenske organizacije v videmski pokrajini resno zaskrbljene, kakor je zaskrbljena naša partija pa tudi druge resnično demokratične sile v naši deželi. Vendar pa so demokratične sile prepričane, da je mogoče vse zvižče premagati. Slovenske organizacije so iz obrambnih stališč prešle k pozitivnim in konstruktivnim akcijam, k neposrednemu demokratičnemu dialogu. To je med drugim pokazala tudi "okrogla miza" v Špetru ob Nadiži, kjer je prišlo do korektno konfrontacije, čeprav je na samem začetku kazalo, da se bodo stvari zasukale v drugačno smer. Toda krajevni italijanski tisk je do tega problema ostal brezbrizen.

Dejansko slovenske organizacije vračajo sleherno obliko ločevanja od demokratičnih organizacij večine in od demokratičnih političnih sil, od katerih zahtevajo ustavna jamstva za to, da bo mogoče nemoteno razvijati dejavnost; obračajo se tudi — čeprav z debato, ki je včasih ostra a vselej konstruktivna — do krščanskodemokratske in socialdemokratske stranke, čeprav se nista nikoli zavzeli za priznanje ustavnih določil slovenski narodnosti skupnosti v videmski pokrajini.

Zatem je tov. Petricig dejal: - Če danes temeljito analiziramo potek "operacije Ciceri", ne bo težko priznati, da obstajajo možnosti za uspeh demokratične bitke Slovencev. Spletke se bodo izkazale take kakršne v resnici so, spletke brez pozitivnega izhoda in torej brez osnovne politične zavesti.

Zatem je govornik omenil to, kar je bivši urednik lista "Vita Cattolica", Ottorino Burelli, zapisal v reviji "Il Punto" in je, preden je prijel za pero, poslušal prizadete Slovence, segel po nesporni dokumentaciji, se od bliže seznanil z zgodovino. Omenil je tudi to, kar pravi o Slovencih v videmski pokrajini tovariš Mario Lizzero, dolgoletni poslanec v

rimskem parlamentu, ki temeljito pozna probleme a je vseeno vselej pripravljen, da se od blizu seznanil s sleherno potankostjo slovenske stvarnosti. Omenil je tudi to, kaj menijo nekateri tovariši socialisti, npr. Castiglione, Tiburzio, Jus in Ceschia, ki so sicer Furlani po rodu a nam pomagajo v bitki, ki jo vodimo ter izkazujejo vzajemnost z nami tudi v najtežjih trenutkih. Zatem pa je govornik podčrtal naslednje: - Kot člani Komunistične partije Italije z zadovoljstvom gledamo na rezultate, ki smo jih dosegli z vso našo zavzetostjo in v najširši enotnosti. Ti dosežki lahko služijo za zgled tudi drugih narodnostnim skupnostim.

Ni poteklo še mnogo let od tedaj, ko so nekatere druge demokratične politične skupine gledale na stališče KPI glede vprašanja slovenske manjšine v videmski pokrajini kot na načelno stališče, kot na delež, ki naj ga KPI da zaradi solidarnosti s sosednjo socialistično državo, kot na dolg, ki izhaja iz osvobodilnega boja. Nismo pa zasledili pri omenjenih političnih skupinah nobenega načelnega političnega stališča, ki bi lahko postalo predmet politične konfrontacije. Nasprotno, mnogokrat so našo partijo napadali, ker je zahtevala, četudi s šibko ljudsko podporo, rešitev problema velike politične dimenzije, kakršen je pač problem pravic še nepriznane manjšine. In vendar smo preko debate, ki ni bila lahka in zaradi katere se je bilo treba marsičemu odpovedati, prišli do tega, da se problem slovenske manjšine obravnava globalno in temeljito. Menim tudi — tako je podčrtal tov. Petricig — da nismo pogrešili, ko smo se odločili za globalno

analizo tako na ravni naše federacije kakor tudi v majhnih sekcijah v Nadiških dolinah, kajti brez take analize ne more nobena politična sila sprožiti niti procesa osveščanja.

- Menim, da je treba odgovoriti na vprašanja, ki jih postavljajo Furlani in Slovenci. In prav zato vztrajamo pri zahtevi, da je potrebna najširša konvergenca demokratičnih političnih sil. Ni mogoče dajati izmikajočih odgovorov.

Tov. Petricig je zatem govoril o programu, ki ga ima zakonski predlog za globalno zaščito Slovencev v Italiji in ga je izdelala ter predložila KPI. Dejal je: - Mi zagovarjamo ta predlog, ki je začel svojo pot tudi v parlamentarnih komisijah. Prav tako odobravamo predlog socialističnega senatorja Lepre - ja. To je pozitivna akcija z visoko kulturno kvalifikacijo in je deležna široke podpore Slovencev v Italiji.

Danes se Slovenci nahajajo pred nelahko nalogo, ki med drugim narekuje tudi naslednje:

- Reorganizacijo skupnosti na področju razvoja in obnove preko najširše solidarnosti teritorialnih družbenih, političnih in ekonomskih komponent, polno zaposlitev, vrnitev izseljencev, obnovo domačij;

- sprejem ustreznih ukrepov za uresničevanje osimske pogodbe na ekonomsko-urbanističnem področju, ki lahko dajo pozitivne sadove na celotnem obmejnem področju, za kar je potrebno, da tudi videmska pokrajinska uprava v Vidmu sodeluje z upravnimi organizmi v Posočju;

- okrepitev delovanja univerze v Vidmu zlasti na kulturnem in jezikovnem področju;

- obnovitev vasi na goratih področjih tudi s pomočjo sosedne dežele in z iniciativo dežele Furlanije-Juljske krajine.

Tov. Petricig je zatem objasnili resolucijo, ki jo je izdelala KPI in ki zahteva od pokrajinskega sveta v Vidmu enotno akcijo političnih sil za čimprejšnji sprejem zakona o globalni zaščiti Slovencev v deželi Furlaniji-Juljski krajini.

Beneška Slovenija: Oblica - stara hiša

DELO - glasilo KPI
za slovensko narodno manjšino
Direktor **ALBIN ŠKERK**
Ureja uredniški odbor
Odgovarja **FERDI ZIDAR**
Uredništvo in uprava:
Trst - Ulica Capitolina, 3
telef. 764-872, 744-047
Dopisništvo v Gorici: Ulica Locchi, 2
telef. 24-36
Poštni tekoči račun 11/7000
Letna naročnina 3.000 lir
Tisk: Tipo/offset Riva
Trst, Ulica Torrebianca, 12

Edvin Švab na pokrajinskem kongresu KPI v Trstu

Razmišljanje slovenskega komunista

V tej in v prihodnjih številkah "Dela" bomo objavili nekatere izmed posegov slovenskih delegatov na pokrajinskih kongresih KPI v naši deželi. Tovariše, ki so imeli svoje posege napisane, prosimo, naj jih pošljejo uredništvu in jih, če so predolgi, priredijo za objavo.

Tretja pot v socializem nam vsiljuje obvladovanje vseh problemov, vseh področij družbenega življenja v njegovi celovitosti. Prihaja čas, da začnemo ali začnemo samozavestneje govoriti v prvi osebi. To pa zahteva od nas učinkovitost, vztrajnost, hitro in previdno ukrepanje.

Naši partiji je splošno priznana učinkovitost v mobilizaciji, v navduševanju in osvajanju množic, ki se istovetijo z našimi borbenimi in opozicijskimi stališči do razrednega sovražnika, učinkoviti smo bili in smo proti vsem strukturam oblasti in njeni oholosti. Nekatere teh oblastvenih struktur imenujemo vlada, deželni, pokrajinski in občinski odbori. Nekatere teh struktur smo že osvojili in bomo še druge. Toda, vprašajmo se, sli se je oblast kaj spremenila? Ali se je vsaj delno prenesla na ljudske množice, v njihovo zavest, in takšno zavest, ki hoče voditi in podpreti boj v interesu ljudstva, ki je v veliki večini delovno ljudstvo.

Premaknili so se volilni glasovi, iz prepričanja ali nezadovoljstva, iz protesta ali špekulacije. Ker pa nastajajo razni odbori z absolutno večino glasov, so dobrodošli tudi taki glasovi. Toda naš cilj mora biti večja oblast in zavest množic in delovnih ljudi.

Za pridobitev in povečanje oblasti ljudstva, moramo osvojiti in vpeljati prenovljen in konkretniji jezik in zadržanje, to je vsakokrat, ko napadamo in rušimo, izpodkopavamo neko stališče, neko dejanje, neko izbiro, moramo navesti nekaj boljšega, primernejšega, nikdar ne smemo dajati splošnih mnenj, in tudi ko v primerih časovne stiske ostajamo v splošnih okvirih, kot n. pr. reči borimo se za boljši svet, moramo biti pripravljene, da dano vrsto konkretnih primerov tega po našem mnenju boljšega sveta.

Mislím, da mnogi izmed nas grešimo, ko ponavljamo nas same zato, da prepričamo sebe in druge o naši zvesti partijski pripadnosti. To zglada tako kot bi govoril z lastno materjo in bi jo stalno opozarjal, da si njen otrok, kar bi moralo pri njej vzbuditi razumevanje in odpustljivost za morebitna neprimerno izrečena stališča, besede ali navadne neumnosti. Vsi vemo, da dobra in pametna mati uporablja pri vzgoji razumno strogost in ne maščevanja.

Danes smo dosegli tako strojno razvoja, da moramo iste množice, ki so se še pred nekaj leti zoperstavljale proti nečemu, mobilizirati, da se izrečejo in manifestirajo za novo politiko, ki je

najprej od nas zastavljena in oblikovana in ki mora biti kasneje z naše strani skupno z drugimi tudi realizirana. Številke nam govorijo, da upravljamo 56% italijanskega ljudstva. Že samo to dejstvo je dovolj konkretno in obvezujoče. Po vsem tem mislim, da je nivo dojemanja ljudskih množic nizek, ali recimo srednji, povedano v eni besedi nezadovoljiv. Kakšno politiko bomo izdelali v tej smeri?

Kako manifestirati prisotnost in potrebe manjšine, to je naših državljanov slovenske narodnosti, ki hočejo in ki imajo pravico ostati Slovenci?

Ponekod je z manjšino kot z razredčeni in ogroženimi vrstami živali ali rastlin. *Za njihovo zaščito in ohranitev se navadno zavzemajo le entuziasti in idealisti. Vendar samo njihovo zanimanje ni in ne more biti uspešno, če jih ne podprejo širše družbene sile.*

Partija je doslej izpričala skrb in borbenost za doseg enakopravnosti Slovencev. V splošnem obračunu zanimanja za Slovence je bilo z naše strani veliko storjenega. Vendar še zmeraj premalo in še ne vse.

Spremljati potrebe dobrega in enakopravnega počutja manjšine je kompleksna stvar. Vsaj toliko in prav gotovo še več kot spremljati in usmerjati dejavnost in razvoj katerega koli specifičnega področja našega družbenega življenja, kot so n. pr.: urbanistika, zdravstvo, prevozi, pristanišče, domače in mednarodno tržišče, itd., čivljenje manjšine je svet zase, ki v malem zajema cel razpon prej navedenih področij.

Za uspešno in zadovoljivo delo in razvoj na navedenih področjih moramo

pritegniti k aktivnemu sodelovanju izvedence iz posameznega področja.

Kako spremlja partija in vključuje probleme Slovencev v svoje programe in delo? Kakšne moči imamo v tem pogledu in kateri so najboljše poznavalci problemov manjšine?

Imamo izvoljene predstavnike partije slovenske narodnosti v parlamentu, v deželi, v pokrajinah in občinah.

Imamo tovarišice in tovariše v organih partije. Te tovarišice in ti tovariši, tako prvi kot drugi so izvoljeni tudi zato ker so Slovenci, toda njihovo delo zanimanje je, kot je tudi pravilno, usmerjeno v reševanje problemov, ki so skupni, ki so problemi italijanskega ljudstva, katerega sestavni del smo tudi mi Slovenci.

In ker je skupnih in specifičnih problemov Slovencev veliko, se nam dogaja pogosto, da zaradi prevelike splošne angažiranosti izvoljeni Slovenci zamerjamo ali ne utegnemo vedno in vsega preveriti, kar se v življenju slovenske narodne skupnosti dogaja in razvija. Imamo seveda tudi globoke poznavalce slovenskih problemov med tovariši Italijani.

Po drugi strani ima slovenska narodna skupnost dobro in tradicionalno organiziranih veliko živih in zelo aktivnih struktur, ki so nam blizu po namenu in ciljih njihovega dela. V teh strukturah je veliko naših tovarišev, so tovariši socialisti in drugi strankarsko nevezani, vendar napredni ljudje. To je n. pr. krovna organizacija SKGZ, ki združuje celo vrsto organizacij in združenj, v katerih delujejo in se prepoznavajo Slovenci.

Naloge, ki stojijo pred komunisti in še posebej pred komunisti slovenske narodnosti, me pogosto silijo k razmišljanju in iskanju struktur, ki bi bile najbolj primerne, da bi nam pomagale pri izvrševanju naše vloge z najmanjšim trošenjem energij v zvezi z enakopravnostjo Slovencev. Pri tem si jemljem za osnovo, kako je organiziran delavski razred, ki je na eni strani organiziran v različnih strankah, obenem pa ima notne sindikate, ki ščitijo in zagovarjajo specifične interese delavcev.

Menim, da je bil naš odnos že tak prav pri širokem in zglednem posvetovanju za sestavo prenovljenega zakonskega osnutka za zaščito Slovencev.

Naše zanimanje, naš boj za enakopravnost Slovencev ni in ne bo nikdar v sorazmerju s številom prejetih slovenskih glasov na voliščih. Naša skrb naj bo v tem, da načelne izjave in že do sedaj konkretno opravljeno delo za Slovence vsakodnevno konkretno in predvsem dosledno izvajamo.

Ker pa iz tridesetletne prakse ugotavljamo, da je ureditev enakopravnosti Slovencev zahteven proces, v katerem je prisotnih veliko zaviralnih sil, moramo

(Nadaljevanje na 7. strani)

Zaslepljeni in zastrupljeni mladi ljudje so na pobudo fašistov in šovinistov iz LpT zasedli nekatere tržaške šole v znak protesta proti "dvojezičnosti". Obenem pa desničarke pobirajo po Trstu podpise proti našim zakonem. Vse to moramo preprečiti, predvsem s prepričevanjem dobromislečnih, ki jih kljub vsemu ne manjka.

Mitja Ribičič

Manjšine, osvobojene strahu pred asimilacijo, so vse bolj dejavnik sožitja in napredka

II DEL

To pa seveda velja tudi za slovensko manjšino na drugi strani meje, da je prav tako stičišče. Razvoj bo nedvomno potekal v tej smeri in mi bi morali že zdaj v interesu te perspektive storiti korak naprej. Mislim, da se mora šola vključiti in da z njeno pomočjo pa tudi z različnimi tečaji in drugimi oblikami omogočimo obvladovanje italijanskega jezika. Italijanski jezik v tukajšnjih šolah ne more biti tuj jezik, ne sme biti proste izbire med italijanščino ali npr. angleščino, tuščino, francoščino in drugimi jeziki, ampak mora postati eden tistih jezikov, ki so enakopravni slovenskemu. Vse to je mogoče uresničiti s primerno šolsko politiko, pod pogojem seveda, da je ves prosvetni kader prepričan, da je to pametna šolska politika in da je to stvar, ki je v interesu nadaljnjega razvoja teh krajev. Naslednja stvar, ki jo je po mojem treba storiti, je to, da se v celotnem družbenem življenju na območju, kjer je bilingvizem uzakonjen kot enakopraven jezik, resnično zagotovi bilingvistično življenje. Ne v tem smislu, da bi »tercijalsko« zahtevali od vsakega, ki je npr. prišel od drugod, da jutri uporablja italijanščino, ampak tako, da se ustvari ozračje enakopravnosti na tem območju. Vi ste omenjali nekatere pomanjkljivosti, slabosti in nedoslednosti glede tega. Mislim, da gre verjetno bolj za izolirane primere. Toda kljub temu bi morali mnogo bolj računati o tem, kakšna sta ozračje in razpoloženje, zakaj se nekatere stvari ne morejo hitreje uresničiti. Zelo pomembno je, da se v temeljni organizaciji združenega dela, v krajevni samoupravi in vsepovsod, kjer komunicira človek v družbenem življenju, uveljavi dvojezičnost kot nekaj popolnoma prirodnega in samo po sebi umevnega. To je zelo pomembno in, mislim, da je to treba tudi primerno stimulirati. Mi bi morali tudi pri nagrajevanju izpodbujati znanje obeh jezikov kot prednost tega specifičnega območja. Skratka, prednost bi morali imeti tisti kadri, ki znajo oba jezika, pri natečajih pa bi moralo biti to jasno povedano. In četudi ne bomo mogli vsega tega realizirati, bomo le vedeli, da gre za proces, da je to politika, ki jo hočemo uresničiti v čim krajšem času. Mislim, da bi morali imeti celo določeno prehodno razdobje, da bi zagotovili vse pogoje, ki so potrebni. Organizirati bi morali tečaje za učenje jezika s primernimi tehničnimi sredstvi in sodobno metodo. Na obali naj bi delovala kvalitetna institucija za pouk italijanskega jezika; za kar so seveda potrebna tudi finančna sredstva. Na osnovi ustave je republika Slovenija dolžna prispevati ta sredstva. Prav tako mislim, da bi morali pregledati, kako je s študijem italijanskega jezika na ljubljanski univerzi. Nekaj, kar sem pogršel pri vaši razpravi, je vprašanje, kako in na kakšen način so

organizirane vaše zveze z matičnim narodom. To je seveda kočljivo vprašanje, ker je v Italiji večpartijski sistem in ker administracija – niti rimska niti tržaška – dostikrat ni razpoložena, da bi uredila odprta vprašanja slovenske narodne manjšine, računajoč na nekakšno »kupčkanje« z manjšinami. Seveda tako »kupčkanje« ni v skladu z našimi načeli, ker odnos do narodnosti v Jugoslaviji nikoli ni bil odvisen od mednarodnih odnosov s sosedi ali nivoja njihove zaščite pravic naših manjšin v zamejstvu. Zato je predvsem ena osnovnih funkcij vaše Italijanske unije, da je posebej organizirana oblika sekcijskega dela socialistične zveze kot enotne organizacije in fronte organiziranih naprednih socialističnih sil, da vzdržuje svoje stike z demokratičnimi in naprednimi silami v sosednji Italiji. Če bi primerjali, recimo, povezave in zveze, ki jih ima slovenska manjšina v Italiji z matično domovino, pa tudi italijanske napredne stranke in struje z republiko Slovenijo, s stiki, ki jih ima Italijanska unija z naprednimi silami v Italiji, bi verjetno ugotovili, da je teh zvez premalo.

Mogoče me boste korigirali, če nimam prav, ampak zdi se mi, da bi morala Italijanska unija s pomočjo komisije za narodnosti pri socialistični zvezi in s pomočjo drugih dejavnikov razširiti te pretoke in oblike sodelovanja z naprednimi in demokratičnimi dejavniki v sosednji Italiji. Morala bi razvijati zveze z italijanskim delavskim gibanjem in se opredeljevati do tega, kar se dogaja v socialistični, komunistični partiji idr. oziroma v gibanjih, ki so v sosednji Italiji prisotna. Premalo je tudi, rekel bi, interesnih povezav, kar še zlasti velja za založbe, tisk, kulturno življenje, pa čeprav ima vaša manjšina skromen potencial in ne more biti tako prodorna na vseh področjih. Razen tega je vrsta naprednih institucij v Italiji, ki jim lahko manjšina odpira pot na naš trg in v naš prostor. V tem pogledu bi morali sklepati več kulturnih aranžmajev. Pravzaprav bi morala vsaka založba, ki dela na tem dvojezičnem območju, namesto da se spušča v konkurenčne bitke med založbami v Sloveniji, odločneje prodirati v svet. Nobena založba danes ne more živeti samo v lastnem prostoru. Zato je taka ekspanzija zelo pomembna tudi za vas, ker se boste počutili kot del svojega naroda, ne glede na to, da živi v drugačnih razmerah. In če je perspektiva italijanskih naprednih sil italijanska pot v socializem, in če bodo te sile preprečevale možnosti desnih udarov in dejavnost neofašističnih struj, potem je seveda tudi delež italijanske narodnosti pri nas eden izmed faktorjev, ki lahko v tej smeri nekaj prispeva, pa čeprav še tako

majhen delež. Lahko ste primer, kako se znotraj naše družbe, znotraj samoupravne in neuvrščene Jugoslavije rešujejo ne samo narodnostni, ampak vsi družbeni problemi.

Znebiti se morate občutka majhnosti, ki je slabost za vsakogar, ki misli, da je brez perspektiv, če je majhen. Uveljavljati se morate preudarno z zahtevami, ki jih čas prinaša s seboj. Zavračati morate mnenje, da čas ne dela za vas, da ne dela za manjšine. Pogledajte Slovence v Benečiji, ki so jih tolikokrat odpisali: sto let so bili pod najrazličnejšimi oblastmi, zunaj so bili delavci-emigranti, pa še vedno živijo v furlanskem morju in kljubujejo vsemu, kar jim krati njihove življenjske in narodnostne pravice. Vi pa imate vse svoje pravice v ustavah zapisane. In če še niso v celoti uresničene, to ne pomeni, da se ne borimo zanje ali da se ne borimo proti vsakemu nacionalizmu in nestrpnosti v odnosih med narodi. Zares imate vse osnove za to, da se na valu socialističnega samoupravljanja, ki sam po sebi vedno znova prinaša nove pogoje za še bolj humane odnose med ljudmi, uveljavljate kot suveren subjekt naše samoupravne družbe. Zelo pomembno vlogo ima pri tem Italijanska unija, ki ni nikakršen kulturni krožek, pač pa družbenopolitična organizacija in kolektivni član socialistične zveze. Je del naše fronte organiziranih socialističnih sil in se mora v tej fronti počutiti kot soustvarjalec celotne politike na obali. Je organizacija, ki ima svojo družbenopolitično vlogo v našem socialističnem samoupravnem gibanju in mora skrbeti za to, da so interesi italijanske narodnosti kot subjekt prisotni v vsej politiki na območju, kjer živita obe narodnosti skupaj. Tako kot so samoupravne interesne skupnosti za prosveto in kulturo italijanske narodnosti del našega političnega sistema, mora biti tudi Italijanska unija živ utrip, ki omogoča delovanje tega delegatskega sistema in njegovega zaledja. Ni torej res, da čas ne dela za vas! Čas ne dela za nacionaliste, ne dela za tiste, ki so ozki, ki mislijo, da lahko živijo sami za sebe in podcenjujejo vse druge. Taki in njim podobni bodo izgubili bitko za gospodarski in družbeni napredek, za svojo lastno afirmacijo in razvoj svoje kulture. To, kar velja za naš narod, velja tudi za narodnosti, pa čeprav so objektivno v težjem položaju zaradi razlogov, o katerih sem govoril in ste jih tudi vi navedli. Menim, da bi morali smotrno izkoristiti 35. obletnico Italijanske unije in nekaj več povedati o njeni vlogi danes, pa tudi o tem, kako je Unija nastala, zakaj je nastala, kje so izvori njenega rojstva. Več bi morali govoriti o skupnem antifašističnem boju italijanskega in slovenskega ljudstva na tem območju. Italijanska unija je nastala v

vseljudskem odporu avtohtonega prebivalstva, ki je tu živelo in ustvarjalo svoje vrednote. Tukaj je bilo skovano sožitje med naprednimi ljudmi v mestnih središčih in zaledju, kjer so živeli ljudje italijanske, slovenske in hrvaške narodnosti, ljudje, ki so veliko ustvarili in prispevali za skupni napredek. O vsem tem morajo govoriti tudi učbeniki tako v italijanskih kot v slovenskih šolah, da bi nove generacije nadalje utrjevale in razvijale ustvarjeno sožitje. Danes ni nobene osnove, da se italijanska narodnost ne bi v celoti vključila v naš družbeni sistem, v socialistično samoupravljanje, v novi patriotizem, ki ni nacionalističen, pač pa socialističen, in kjer imamo resnično že veliko izkušenj, kako in na kakšen način voditi našo politiko za naš nadaljnji napredek.

Naslednja stvar, o kateri bi morali razmisliti, je vprašanje možnosti, ki jih dajejo osimski sporazumi, kako se pripraviti na njihovo uresničevanje, in to ne samo tistega člana, ki govori o narodnosti, ampak vsega tistega, kar odpira nove perspektive gospodarskega, znanstvenega in kulturnega, ekološkega in sploh vsestranskega sodelovanja na obmejnem območju. Narodnost mora biti v tem pogledu aktiven dejavnik obalne politike o vseh teh vprašanjih. Mislim, da je značilnost nekaterih gospodarskih težav, ki so na obalnem območju, določena zaprtost, večja ali manjša provincialna miselnost in premajhna širina v odnosu do nadaljnega razvoja gospodarstva celotnega območja. Tu bi lahko bila italijanska narodnost aktiven dejavnik. Osimski dokumenti so velikanskega pomena. Ko je predsednik Tito sprejel italijanskega zunanjega ministra, je bilo to posebej poudarjeno. Tudi predsedstvo SRJ je v oceni odnosov s sosedi postavilo odnose z Italijo na prvo mesto kot zgleden primer, ki odpira širše perspektive za gospodarsko, kulturno, družbeno vsestransko sodelovanje. Želim poudariti, da smo v jugoslovansko-italijanskih odnosih na najboljši poti, da skupno urejamo vsa vprašanja, ki zanimajo obe državi, in da je to zelo pomembno tako za italijansko narodnost na tej strani kot Slovence onstran meje. To je zelo pomembno, ker stagnacija v medsebojnih odnosih nobeni manjšini ne koristi. Pa četudi bi prišlo do kakršnihkoli prelomov in težav na drugi strani, je izredno pomembno, da so pri nas odnosi med večino in manjšino na obalnem območju resnično v toku nenehnega izboljševanja, utrjevanja in širitve. V tem pogledu ne moremo sprejeti nobenega pogojevanja primerjav, kako urejajo manjšinske zadeve drugi in kako mi. Pri nas je socialistično samoupravljanje, zato so naše odgovornosti večje. In tudi ne more biti nobenega izgovora, če je na Hrvaškem kaj drugače. Našli bi tudi kaj takega, kar je urejeno bolje kot na naši obali, npr. dvojezični dokumenti itd.

Razumljivo je, da je drugače. SR Slovenija, raven njenih sil, njene sposobnosti in možnosti za reševanje problemov so drugačne. Tudi dvojezične šole v Pomurju ne bi bilo danes, če bi se spraševali, kako je rešen npr. položaj madžarske manjšine v celoti. Tako pa se razmere vsepovsod izboljšujejo in tudi bilingvistična šola pri tem veliko vpliva, da se drugod vprašanja bolje rešujejo in postavijo na pravo mesto. Vse je potemtakem odvisno od tega, kako

boste na tem območju sami stvari razčistili. Bitka za šolstvo na dvojezičnem območju je resnično usmerjena za obvladovanje dveh jezikov. V republiki je ta bitka že zdavnaj dobljena; gre za to, da jo dobimo tudi na obali. Dobiti to bitko ne bo enostavno, ne bo lahko. Kot nekoč pred desetimi leti v Pomurju ni bilo vsem jasno, za kakšne premike gre, premike ne zgolj v interesu manjšine, ampak tudi v interesu večine, tako tudi vi tukaj prav gotovo niste na boljšem. Mešano območje, kot je značilno za obale, nedvomno vpliva na večjo razcepljenost prebivalstva, da ne živijo tako enotno skupaj kot v pomurskih vaseh. To prav gotovo ni ugodno za propagiranje dvojezičnosti. Po drugi strani pa imate prednosti, ki jih lahko koristno uporabljate. Tukaj so perspektive gospodarskega sodelovanja z Italijo: odprta meja, dvo-lastništvo, propustnice, vizumi so odpravljeni – skratka raste potreba po znanju italijanskega jezika tudi na naši strani. Vsi ljudje na obali imajo danes nedvomno več možnosti, da se poslužujejo vseh teh pridobitev.

Zelo pomembno vprašanje, ki ga niste omenili, je vprašanje zaposlovanja in še posebej zaposlovanja manjšine, nadalje problemi urbanizacije, stanovanjske politike na tem območju, ker manjšina je najbrž izgubila značaj kmečke manjšine in se vse bolj uveljavlja v drugih proizvodnjah. Vse to pa je za njen nadaljnji razvoj življenjskega pomena.

Na koncu bi želel poudariti, da je reševanje nacionalnega vprašanja kontinuiran proces, neposredno povezan z razvojem socialistične demokracije pri nas, in kot tako velikanskega pomena za kohezijo in varnost socialistične Jugoslavije.

Številčno sicer majhna italijanska narodnost je lahko zgleden primer reševanja tega vprašanja: bolj ko je majhna, bolj je lahko zgled reševanja tega vprašanja v svetovnem merilu. Danes si težko zamišljamo, kako izrednega pomena je to vprašanje za sodoben svet. Danes je ves svet zapleten v narodnostne, rasne, verske, mejne in druge zaplete in spore, toda pretežno so vsepovsod v ozadju nerešeni odnosi med ljudmi različnih narodov. Zato mislim, da je velikanskega pomena, ker pri nas ni pogojev za take ali podobne spore, spore za meje, ker smo našli v obstoječih odnosih in okvirih sredstva in načine, da ljudje živijo na tej in onstran meje kot bi bili v nekem smislu združeni in v enotnem družbenem prostoru. Velikega pomena je, da se tega zavedamo, da vemo, kaj pomeni in kakšno težo ima Titova Jugoslavija danes tudi za razvoj odnosov v svetu. Zaradi tega je potrebno nenehno bogatiti naša spoznanja in prizadevanja, biti nezadovoljni z obstoječim in iskati nove oblike bogatitve odnosov med različnimi narodi in med skupnostmi, ne glede na svetovne nazore in druge razlike. Odprtost našega sistema, institucija odprte meje, to so pridobitve socialistične Jugoslavije. To so velike socialistične pridobitve, in so prav gotovo tudi perspektiva sodobnega socializma, pravica vsakega naroda, da se povezuje tudi širše v svetu in v sodobnem razvoju. To je tisto, kar dela čas tudi za manjšino, da ni več manjšina in da se osvobodjena strahu pred asimilacijo počuti zares enakopravno, tako kot je v naši ustavi zapisano. In jaz vam želim samo to, da bi to preobrazbo uresničevali iz dneva v dan.

Gorenji Tarbij

Nadaljevanje Razmišljanje

stalno skrbeti za preverjanje počutja, razpoloženja in zadovoljstva Slovencev.

Za italijansko družbo je uresničenje enakopravnosti Slovencev isto kot za krojača šivanje nove obleke. Da se bo obleka dobro prilegla, mora krojač vzeti mere. Sicer je lahko najboljše blago neuporabno, če je preozko, preširoko ali predolgo. Take obleke bi nihče od nas ne dal nase, razen za pust. Dober krojač ti sešije obleko tako, da ti jo lahko jutri razširi, če se zrediš in zoži, če začneš hirati. Da se zadnje ne zgodi, si odgovoren sam in tisti, ki ti urejajo življenjske pogoje.

Dovolite mi samo še nekaj besed o 15. kongresu in 8. kongresu federacije. Teze so odlične, bogat in dolgoročen dokument, ki je in ki še bo razgibal in kvalitetno dvignil pripravo in prav gotovo tudi potek in zaključke 15. kongresa. Popolnoma se strinjam s poročilom Rossettija, ki je bilo dovolj razčlenjeno in racionalno zasnovano. Zelo prav je naredil, da je kritično obdelal tudi nas same.

Edvin Švab

PRISPEVKI

V počastitev spomina tov. D. Cuffara so Kodričevi iz Trsta prispevali 10.000 lir za sklad DELA.

V počastitev spomina tov. D. Cuffara je Stanka Hrovatin z Opčine prispevala 10.000 lir za sklad DELA.

Ob vpisu naročnine je Stanko Smotlak iz Mačkolj prispeval 7.000 lir za sklad DELA.

S Proseka-Kontovela smo prejeli naslednja prispevka za sklad DELA: Matilde Puntar 10.000 lir, Ivana Grilanc 2.000 lir.

Vsem darovalcem iskrena hvala.

Ob nekem procesu na tržaškem sodišču

Ženskam vstop prepovedan

"Ne vi ne smete noter!" "Toda pogledajte prosim mojo izkaznico. Prav tako sem novinarka kakor kolega ob meni!" "Gospod naj vstopi, vi pa ne!" "Saj sva oba novinarja!" "Potem pa ne vstopi nihče!"

Kričav in neverjeten dialog, sogovornik je bil vzorni mladi predstavnik javnega reda, se je odvijal pred trdnjo zaprtimi vrati sodne dvorane na tržaškem kazenskem sodišču med procesom proti posiljevalcu Franche H.

Hudi dogodki, do katerih je prišlo tisti torek dvajsetega marca na tržaškem sodišču, jemljejo seveda navedenemu prizoru dramatičnost in razburljivost. Vsekakor pa je že nesmisel, oziroma pomanjkanje argumentiranosti v omenjenih odgovorih predstavnika javne varnosti, veren dodaz, da je po nepisanih pravilih "brnilcev reda in demokracije" v državi, treba na nekatera vprašanja odgovoriti povsem odlonilno in brez kakršnihkoli poglobljanj.

Kot je znano sodniki prisotnim ženskam niso priznali statusa "zagovornic specifičnih interesov žensk" in jim torej niso dovolili, da bi na procesu nastopile kot prizadete. Ne samo to, kar je bilo že v predvidevanjih, pa čeprav je v nesoglasju z odločitvijo istega sodišča nekaj mesecev prej ob precej sličnem primeru, celo za

poslušalke in gledalke sodniki niso hoteli žensk.

Neutemeljeni in brez utemeljitev podani odločitvi, ki so podkrepili le s posegom organov javne varnosti, pa so se ženske uprle. "Zoperstavljanje predstavnikom javnega reda" v tistem ozračju ni moglo ostati brez posledic: tako so "na kraju zločina" aretirali sociologinjo Gianicheddo in jo po hitrem postopku tudi obsodili na pet mesecev ječe pogojno.

V tem okviru je seveda uvodni pripetljaj dokaj nepomemben, dogodil pa se je tik pred razsodbo zaradi posilstva in pred hitrim sojenjem vneti Gianicheddi. Približno ista starost, podoben način ponašanja, neprevetliko izražanje spoštovanja do predstavnikov najvišjih državnih organov so bile očitno za "tutorje reda" veliko pomembnejše in odločilnejše od izkaznic, overovljenih fotografij in podobnih formalnih nesmiselnosti, da bi tvegali in v dvorano spustili kot zastopnico tiska še kakšno agitatorko.

Sicer pa tekega mnenja ni bil samo mladi in verjetno neizkušeni predstavnik javnega reda, ki so ga dogodki tistega dne tudi močno prestrašili.

Bolj zakrito, pa čeprav nič manj prepričano, so podobne sodbe izrekli ali kazali tudi njegovi nadrejeni. Karabinjerski častnik, ki je sicer v dvorano

prišel po "vročem obdobju" si ves čas ni bil popolnoma na jasnem, če naj me nagovarja z "gospo" ali naj me prisrčneje kar "tika".

Manj dvomov je imel javni tožilec Staffa, ki bi zaradi mojega neprevidnega, nagovora do takrat me verjetno sploh ni opazil, skoraj vse predstavnike tiska s publiko vred naglad iz dvorane. Teško je reči pravzaprav, da je govoril z nami, saj je ves čas vztrajno zrl nekam moje glave nimo daleč na obzorje. Samo poseg starejšega kolega je prepričal, da niso tudi novinarjev ali vsaj novinark organi javne varnosti "ponesli" na hodnik.

Nelagodno so se ob prisotnosti novinark in mlade odvetnice Rustie, ki je zastopala Franco H., počutili tudi nekateri odvetniki, ki so se zato ob surovem posegu stražnikov nekoliko zadržali in svoje negodovanje izražali manj vneto. Samo sivolasi odvetnik se ni mogel zadržati in mi je dejal: "Vidite kam vas lahko privede vaša neumna želja po svobodi - v popoln propad!" Za njim pa je še marsikdo, in med njimi še edina novinarka poleg podpisane, kje dela lahko vsakdo ugane, neprestano in neumno ponavljal: "Kako se mi vse to gnusi! Uboge ženske, uboge neumne ženske!"

Breda Pabor

Zares: stara navada-železna srajca

Pri goriškem "katoliškem glasu" so tudi lažnjivci. To smo zapisali pred dvema tednoma in lepo je vedeti, da so očitek ravnodušno sprejeli kot pač razodeto resnico, na katero niso niti odgovarjali, saj je itak vsem jasna.

Upamo tudi, da je lažnjivec pri KG šel k spovedi in prejel ustrezno pokoro. Mi bi mi, naprimer, za pokoro naložili stokratno prepisovanje desetih božjih zapovedi in še posebej tiste, ki pravi "ne pričaj po krivem" in one, ki zabičuje "ne nečistuj".

Miselno, seveda. Ker so pri "Katoliškem glasu" tudi miselno perverzni.

Tako so v 15. marca objavili na prvi strani daljši članek z naslovom "Srp in kladivo ter kljukasti križ". Ker večina naših bralcev, k sreči, ne prebira tega goriškega lističa, ki je prava sramota celo za resne kristjane, bomo na kratko obnovili smisel članka.

Napodpisani avtor trdi, da se v Evropi širi kampanja zavajanja javnega mnenja, v kateri prednjačijo nacisti. Kampanja je usmerjena proti Judom, pa tudi proti zakonom, ki naprimer v ZR Nemčiji "ščitijo državo". KG poudarja, da se te kampanje večkrat odvijajo nemoteno tudi zato, ker jih "podpirajo vzhodnoevropske varnostne službe" in predvsem sovjetska državna varnost KGB.

Rusi naj bi v svoji vnemi rušenja evropskega sožitja šli tako daleč, da skrivaj podpirajo tudi nacistično propagando, le da bi delali težave demokratičnim vladam teh držav.

KG trdi tudi, da se v Avstriji nacisti izživljajo skoraj nemoteno. Pa ne zato, ker bi jim šli na roko vladajoči socialdemokrati ali prav tako močna krščansko demokratska "ljudska stranka". Kaj še. Vsega je spet kriva Sovjetska zveza, saj "očitno nemškonacionalni pritisk na Koroškem ni usmerjen samo na koroške Slovence, ampak tudi na Slovenijo, Jugoslavijo in spada s tem v daljnosežne sovjetske načrte. V Avstriji je prišlo v povojnih časih že večkrat do razbitja slovenskih partizanskih grobov, toda nikoli do skrunjenja grobov padlih sovjetskih vojakov. Kot da bi se novonacistične sile zavedale, kje lahko v miru nastopajo. Po vsem ne bi smelo biti tudi presenečenje, če bi bili vodilni pri takih organizacijah, kot je koroški Heimatdienst in še kaka druga, nekoč razkrinkani kot vzhodni agentje".

Po tej legiki bi lahko nadaljevali in celo trdili, da je tudi za protislovensko gonjo v Trstu in Gorici kriva Sovjetska zveza s svojimi "daljnosežnimi načrti". Perverzija goriškega lista gre tako daleč, da si ne pomišlja blatiti vse (od demokristjana

Granellija do Feltrinellijske vdove), le da bi pokazali, kako zločinsko nastopa v Evropi blok socialističnih dežel s Sovjetsko zvezo.

Vemo, da si KG ne upa zameriti avstrijskim demokristjanom ali socialdemokratom, kakor si svoj čas ni upal preglasno kritizirati rovarjenja nemškutarjev proti Slovincem v Ukvah in v Kanalski dolini. Hlapčevanje velikonemški ideji je pač usedlina iz pretesklosti in, kot pravi pregovor, stara navada - železna srajca.

Pa naj nam bralci dovolijo nekaj perverzosti. Vsaj toliko, kolikor jo kaže KG. Vprašali bi se lahko, ali morda ne spada tudi pisanje goriškega navidezno katoliškega tednika, v sklop "daljnosežnih načrtov" vzhodne velesile? Kdove, morda pa so šefi sovjetske KGB prepričani, da je kdo pri "Katoliškem glasu" najboljše orodje boja proti evrokomunistični usmeritvi KPI in proti neuvrščeni Jugoslaviji? Kdove, saj je vse mogoče, kajne?

In morda se nekega dne ne bi čudili, če bi katerega izmed piscev v goriškem KG razkrinkali kot agenta neke vzhodne velesile. Saj sta si celo kratici podobni: KG, oziroma KG plus B.

Pa brez zamere, čeprav je pust mimo.

Črt